

Bedřich Housa – ledy se prolomily

Název emise: Tradice české známkové tvorby
- Bedřich Housa

Den vydání: 20. ledna 2019

Hodnota: A (ke dni vydání 19 Kč); č. 1056 (ČP)

Rozměr známkového obrazu: 40 x 23 mm

Výtvarný návrh: Eva Hašková

Rytina FDC: Martin Srb

Druh tisku: dvoubarevný OF

Papír: fil-an-OF; **Tisk:** PTC Praha

Tiskové formy: zn. 4x 50, SL 6x (8 + /2 + 2/K)

Náklad: 500 tis. + 13 tis. SL

FDC: OTp v barvě tmavě zelené

Tisk: PTC Praha; **Náklad:** 3.000

V rubrice Nové známky jsme mnohokrát volali po tom, aby do emisního plánu byly zařazovány i žijící osobnosti, což je v řadě států, jimž bychom se chtěli v mnoha směrech přiblížit, v podstatě běžné. Tato snaha dlouho nenacházela odezvu – a až loni se to povedlo. Šlo o aršik Století Jiřího Hanzelky a Miroslava Zikmunda, na jehož jedné známce je vyobrazen M. Zikmund, který v té době oslavil nádherné sté narozeniny. Jde tedy o první žijící osobnost – mimo hlavy státu – jmenovitě zobrazenou na známkách České republiky. Říkám-li *jmenovitě*, je to přitom pravda jen napůl. MZ je na známce skutečně zobrazen, a to dokonce v nevídaně velkém formátu, ale pokud jde o slovní identifikaci, je zde uveden jen upravený název emise „Století cestovatelů Zikmunda a Hanzelky“ (na druhé známce s portrétem JH jsou obě jména přehozena).

Nyní tedy vychází známka nejen s portrétem, ale i jménem zobrazené osobnosti, což je v emisní činnosti ČR premiéra. Věnována je Bedřichu Housovi, rytcí a autorem mnoha našich poštovních známek, doyenou mezi jejich tvůrci. Jde opět o osobnost nejen zasloužilou, ale i nemladou – jestliže Zikmundovi bylo v době vydání emise 100 let, Housa není o mnoho mladší – narodil se 12.4.1926 a je mu tedy bezmála čtyřiaředesát.

Na Bedřicha Housu kdysi zavzpomínala moje předchůdkyně ve vedení této rubriky Helena Hodková. Když před mnoha desítkami let nastoupila do oddělení známkové tvorby, první rytec, kterého poznala, byl právě Housa. „*Poprvé jsem ho viděla, když přinesl ke schválení rytinu nové známky, a jak bylo tehdy předepsáno, poslední vrypy do ní dodělal až na místě, u nás v kanceláři. Dodnes si pamatuju, jak tenhle hezký štíhlý muž přešel od dveří k oknu, pohybem ruky si odhodil z čela dlouhou kadeř tmavých vlasů a skloněný nad parapetem do destičky doryl poslední*

písmeno v názvu státu.“ Když teď po sobě čtu tyhle řádky, nemohu se ubránit pocitu, že paní Helena byla tehdy do Bedřicha Housy možná i trošku zamilovaná – a nebylo by divu. Oba

byli přece mladí a oba působili v oboru, který měli rádi a naplňoval jim celý život.

Já jsem se s Bedřichem Housou setkal až o mnoho let později, počátkem 90. let, kdy jsem byl vedoucím oddělení známkové tvorby na Federálním ministerstvu spojů. Z titulu té funkce jsem byl členem obou komisí – pro tvorbu emisního plánu i pro výtvarné řešení poštovních známek, a tak jsem měl příležitost se s jejich tvůrci setkávat. Pan Housa na mě zapůsobil zcela v duchu svých rytin – ty jsou jemné a citlivě provedené, a takový, jemný a citlivý, byl i on.

Ke známkám měl blízko vlastně odjakživa. Můj starší přítel a v mnoha případech i rádce Miroslav Vondřich (tiskař známek se slavnou rodinnou tradicí – známky tiskl už jeho tatínek a tiskne je i jeho syn) mi vyprávěl, že když jako učeň nastoupil do tiskárny České grafické unie, kde se tehdy tiskly naše známky, pracoval tam tatínek Bedřicha Housy, který se tu kdysi vyučil reprodukcí fotografií. A jablko nepadlo daleko od stromu – Bedřich už v necelých čtrnácti letech za války nastoupil právě do Unie a v oddělení tisku známek se vyučil ocelorytce u Jaroslava Goldschmieda. Po čtyřech letech tu vypracoval tovaryšskou práci a dostal výuční list.

Sám na učňovská léta vzpomínal: „*Goldschmied vedl oddělení tisku známek a sám známky ryl. Jeho způsob učení byl: 'Uč se dívat, hochu'. Měl velký cit pro písmo, ale portrét mu nesešel, ten mu dělal profesor Josef Sejпка. Když bylo Československo v roce 1939 obsazeno, byl nucen Goldschmied udělat portrét Adolfa Hitlera, jak se dívá z Hradu na Prahu. Tuto kresbu mu udělal právě Sejпка. Dělal se tam i dopisní papíry pro firmy. Tenkrát si na tom firmy zakládaly, aby měly krásný dopisní papír, protože je reprezentoval.*“

Po osvobození byl Housa pro svůj nesporný talent přijat na Akademii výtvarných umění do ateliéru profesora Vladimíra Silovského. Ten se z grafických technik zabýval hlavně leptem a suchou jehlou, rytinu ani litografii na Akademii nikdo neučil. Housa tam tedy se spolužákem Mahelkou, který byl vyučeným litografem, rytinu a litografii vlastně přinesli a zavedli. Housa vzpomínal, že neryl ani další profesor AVU, slavný Max Švabinský, jeho Rajskou sonátu do dřeva vyryl jiný výtvarník-rytec. Na rozdíl od Karla Svobinského, který si své práce k Máchově Máji vyryl sám (však byl taky vyučený řezbář).

Učňovská léta i vysokoškolské studium tedy Bedřich Housa absolvoval u dvou mistrů našeho oboru – známkové tvorby. Není tedy divu, že první známka, pro

terou vytvořil rytinu, vyšla nedlouho potom. Byla to hodnota 1,50 Kčs Den horníků 1949, Housovi tehdy bylo pouhých třia dvacet. Od té doby uplynulo neuvěřitelných 71 let!

A dá se říci, že pak už rydlo z ruky neodložil. Sám o tom kdysi řekl, že rytina je jedním z nejtěžších grafických postupů, při němž se nesmí udělat, být jediná chyba. „Když porušíte povrch kovu, nejde to zahladit. Vznikla by prohlubeň, kde by se držela barva.“ V následujících desetiletích vytvořil na čtyři stovky známek, československých, českých, ale i pro jiné státy (například Albánii a Koreu). V mnoha případech přitom byl nejen jejich rytcem, ale i autorem výtvarné podoby. Měl přitom štěstí na náměty, řadu z nich si sám vyhledal, a protože známky byly pro stát vítaným zdrojem deviz (ve velkém je do zahraničí vyvážel podnik zahraničního obchodu Artia), mohly vycházet i emise s atraktivními náměty bez jakéhokoli politického podtextu. V rozhovoru s Alenou Laufrovou na Graphicon.cz o tom řekl: „Mohl jsem na Poštu přinášet svoje nápady a oni to zařadili do plánu. Za těmi náměty jsem jezdil i různě po Čechách. Věděl jsem třeba, že v nějakém muzeu jsou střelecké terče, a když jsem se v tom hrabal, tak jsem narazil i na další zajímavá témata. Ve volné tvorbě to byly kytice, zátiší, pražské motivy, exlibris. V známkové tvorbě toho bylo moc ... i automobily, traktory, zemědělské stroje. Šel jsem třeba hledat zemědělské stroje a našel jsem dětskou kolíbku a vznikla série dětské hračky. V Muzeu hudby jsem si našel Škroupovu partituru a použil ji na známku 175 let národní hymny. Kvůli portrétu Komenského jsem zase

jel až do Anglie, abych si mohl pořádně prohlédnout jeho podobu na rytině Václava Hollar. Považuji ji totiž za věrnou, protože Hollar a Komenský odešli do exilu společně. Naproti tomu Švabinský si Komenského portrét prakticky vymyslel.“

Ze svého umění nedělal Bedřich Housa žádnou vědu, byla to pro něj prostě normální práce, ve které ani neviděl nějakou těžkost. Hlavní je podle něj umět si představit předlohu v čarách a bodech, umět kreslit a dodržovat sedm čárek-vrypů na milimetr. Roli samozřejmě hraje i jejich síla a hustota. Ryl rychle, jak to pošta potřebovala – „Řekli mi, máte na to týden nebo dva a já to musel do té doby zvládnout. Jenom jsem si musel dávat pozor, abych neudělal nějakou ryteckou chybu, třeba kdyby se mi ulomila špička rýtky a poškodila se čára, to by totiž nešlo opravit. Ale našťástí se mi to za ty dlouhé roky nikdy nestalo.“

Ze svým dlouhým životem se Bedřich Housa ohlíží spokojeně. „Měl jsem štěstí, že jsem mohl známky i grafiku dělat celý život podle vlastního výběru. Samozřejmě vymyslet tu spoustu známek bylo shánění, honění a běhání, ale dělal jsem to rád. Začal jsem prakticky pracovat už ve čtrnácti – v rámci vyučení. Byl to čas naplněný krásnou tvorbou. Po vojně jsem už pořádkem pracoval. A celý život jsem byl na volné noze. Pracoval jsem i v Koreji, pošta tam věnovala jeden stroj na tisk známek a sháněli někoho, kdo by tam zavedl výrobu. Tak jsem jel a byl jsem tam necelý rok, někdy v padesátých letech. Byla tam bída, všechno zničeno, těsně po válce. Zkušenost to byla dobrá, mohl jsem si na vlastní oči udělat obrázek, jak to ve světě vypadá.“

V životě jsem se vždycky řídil jednou zásadou – pracovat, využít čas, nepromarnit jej. Znamka i grafika vyžaduje hodně času, ale já to jako práci nebral, pro

Tradice české známkové tvorby: Bedřich Housa

V roce 2020 nám emise Tradice známkové tvorby připomíná akademického malíře, grafika a rytce Bedřicha Housy (*1926).

Bedřich Housa se vyučil ocelorytcem u J. Goldschmieda v oddělení tisku poštovních známek v Československé grafické unii (1940–1944). Po válce roku 1945 také vystudoval AVU v Praze u profesora V. Slivského. Od roku 1960 je členem Sdružení českých umělců grafiků Hollar.

Od roku 1949 byla základem práce Bedřicha Housy tvorba poštovních známek. Je autorem rytin téměř 450 poštovních známek, přičemž u řady z nich je autorem námětu i výtvarného návrhu. Jeho práce obsahuje širokou škálu námětů. Často jde o lidovou kulturu nebo technické památky. Je autorem emisí, například 100. výročí založení NTM nebo emise Historické závodní automobily z roku 1994. Bedřich Housa získal Cenu za nejkrásnější známku roku 1998 za emisi Umělecká díla na známkách.

Kromě známek se věnuje i volné grafice. Z řady technik, které ovládá, si oblíbil suchou jehlu, mědiryt, dřevoryt i litografi. Po umělecké stránce jsou nejvíce hodnoceny přepis děl starých mistrů grafiků, například Albrechta Dürera nebo Václava Hollaru, formou mědirytin.

Autorkou výtvarného návrhu této emise je akademická malířka Eva Hašková.

Vydala Česká pošta, s.p., v nákladu 13 000 kusů.
Obsahuje 8 známek se symbolem A.

mne to bylo potěšení. To považuji za velké štěstí. Od začátku, už tím, že jsem se na toto řemeslo dostal.“

Nevím jak vy, ale já z těch několika vět cítím velikou skromnost a pokoru umělce, který za sebou zanechal Dílo. (Symptomatické je, že tehle náš úžasný rytec a výtvarník nemá ani vlastní stránku na Wikipedii! To by měl napravit některý mladý kolega-filatelista-naděšenec, kterému je virtuální prostředí blížké.) Panu Housovi tedy na dálku za celou redakci upřímně tisknu ruku a přeju mu hlavně zdraví – co víc by šlo takovému Mistru taky přát...

Eva Hašková známku k počtě Bedřicha Housy pojala střízlivě, vlastně jednobarevně (černě, jen jméno zobrazeného a nominální hodnota jsou stříbrné), což je podle mne škoda, Housovy známky totiž většinou jednobarevné nejsou – a na žijící osobnost mi zvolená barevnost připadá zbytečně smutná. Portrét je ale věrný, i když zjevně z pozdějších let, kdy kadeř nad

čelem, na niž vzpomínala Helena Hodková, už dávno není tmavá... Možná se mělo sáhnout po podobě z let šedesátých, kdy BH převedl do vícebarevné rytiny Grundovu malbu *Procházka parkem* pro korunovou známku Umění 1967, kterou mezi jeho pracemi považuju (a nejspíš nejen já) za nejkrás-

nější. Současně je mi líto, že k počtě celoživotního díla významného rytce vyšla známka vytištěná ofsetem – *To jsou ale paradoxy, pane Vaněk*, řekl by klasik... Na druhé straně sám Housa se k ústupu ocelotisku v naší známkové tvorbě ve zmíněném rozhovoru vyjádřil smířlivě a s pochopením pro ekonomické souvislosti.

Ocelotisk z ploché desky byl použit alespoň pro obálku dne vydání, docela by mě zajímalo, zda ruce na ní vyobrazené Martin Srb vyryl podle rukou Housových, nebo zda jde o pouhou fantazii. V každém případě jde o dobrou symboliku – autor odložil rýtko a složil ruce nad uzavřeným dílem.

Povedené je razítko, jednoduché, jak to mám rád. Špička rýtko zvětšená v naznačené lupě, která je důležitým pomocníkem každého rytce. FB

